

В. К. Борисенко

Домоводство

ДОМОВОДСТВО – ведення домашнього господарства. Структура Д. – важливої ділянки життєдіяльності людини – залежить від осн. госп. культур. типу. На території України, де переважали розвинене землеробство і скотарство (у горах – переважно скотарство), а на їхній основі – розвиток різноманіт. промислів та ремесел, Д. було структурованим. У веденні домаш. господарства був чіткий розподіл праці між членами родини. До 1930–40-х рр. в Україні переважала мала трипоколінна форма сім'ї (батьки та один одружений син з дружиною й дітьми), яка найкраще забезпечувала спадкоємність традицій, становила основу [етнопедагогіки](#). Така структура родини спричинена доглядом та вихованням дітей, веденням с. господарства. Землеробство (поділяли на рільництво, садівництво і городництво) забезпечувало матеріал. основу існування родини. Рільництвом і садівництвом, а також мисливством, рибальством, пасічництвом займалися переважно чоловіки, а городництво було жін. справою. Процес соціалізації особи в сім'ї відбувався з дитинства. Хлопчаків привчали до польової роботи, пастихування, а дівчаток – до хатньої жін. роботи. Семирічна дівчинка вже була нянькою меншим братам і сестрам, її також навчали прясти, шити, варити їжу, місити тісто в діжі, випікати хліб. Дівчина, яка навчилася пекти добрий хліб, могла готуватися до одруження. Хлопчик спочатку був пастушком, потім підпасичем, погоничем. Повсякденне життя людей залежало від багатьох чинників: екон., громад., родинного. На жінку було покладено побут усієї родини: приготування їжі, випікання хліба, переробка молоч. продуктів, приготування круп (товчення в ступі), прання білизни, рушників, одягу, виховання дітей, заготівля на зиму продуктів харчування (соління, сушіння, консервування), прибирання та прикрашання оселі, прядіння, тkania, пошиття одягу для родини. У веденні хатніх справ матері допомагали молодші й старші діти, особливо дівчата на виданні. Старші в родині виконували в госп-ві легшу роботу: лушили квасолу, кукурудзу, вибирали мак, коноплі, сушили фрукти. Діди займалися переважно дрібними ремеслами, ремонтом одягу, взуття, знарядь праці, заготівлею паші для худоби тощо. Коні, воли, вівці доглядав господар; доїли корів, годували свиней, домашню птицю переважно жінки. Ритуал. дії під час родин. та календар. свят здебільшого виконували жінки; певні обрядодії належали виключно чоловікам, напр., в обряді новоріч. засівання, першого посіву у полі, на косовиці. У 1930-і рр. під час колективізації, розкуркулення, репресій, голодомору населення України 1932–33 відбулася деформація

традиц. культури, злам у веденні домаш. господарства. Жінки були змушені взяти на себе виконання суто чол. занять: оранка ґрунту, косіння трави та збіжжя, перевезення вантажу. Рад. влада, приховуючи брак робочої сили на селі внаслідок голодомору, рекламувала звільнення жінок від хатньої роботи тим, що вони оволоділи професіями трактористок. Руйнацію духов., культур., родин. цінностей продовжували під час 2-ї світової війни. Непосил. праця в колгоспах, на заводах призводила до погіршення Д., занедбання в прикрашанні житла, погіршення харчування тощо. 2-а пол. 20 ст. стала періодом сегментації родини на двопоколінну. Поступово збільшувалася кількість міського насел. переважно за рахунок сільс. мігрантів, які приносили елементи традиц. культури ведення домогосподарства в урбанізоване середовище. Постаріння сільс. насел. супроводжувалося розірванням зв'язків з дітьми, які проживали переважно у містах. У 1960–70-х рр. батьки самотужки підтримували домашнє госп-во. Саме відтоді почав зникати традиц. поділ праці на жін. і чоловічу: усі роботи за доглядом худоби, приготуванням їжі виконували разом. Чоловік міг подоїти корову або зварити борщ. Ця тенденція посилилася при фіз. старінні селян. Демократ. стосунки укр. родини при веденні домаш. господарства великою мірою притаманні і Д. сучас. міських жителів України. Більшість укр. родин займаються веденням домаш. господарства разом, без чіткого розподілу праці на жін. і чоловічу.

Рекомендована література

1. Культура і побут населення України: Навч. посіб. К., 1991;
2. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995;
3. Кук В. Колгоспне рабство. Л., 2005;
4. Українська етнологія: Навч. посіб. К., 2007.

Бібліографічний опис:

Домоводство / В. К. Борисенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-20749>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).